

Etik och hållbar förändring i det sociala arbetet

Philip Lalander, professor i socialt arbete,
Linnéuniversitetet

Socialt arbete idag präglas av (se Dahlstedts och Lalanders (red.) *Manifest: för ett socialt arbete i tiden*):

- En långt gången individualisering (av sociala problem) där individer, snarare än politiskt skapade strukturer, görs till ansvariga och misslyckade
- Att försöka hantera en växande social och ekonomisk ojämlikhet (som är strukturell), där livet blir påtagligt orättvist
- En tydlig marknadsorientering (New Public Management), med kostnadseffektivitet och tidsbesparing och fokus på det kortsiktigt mätbara (EBP), (det sociala arbetets värden om social rättvisa osynliggörs).
- Walter Lorenz (t.ex. 1996) skriver att metoderna och teknikerna riskerar att ta över, på bekostnad av det sociala arbetets kärnvärden.
- Tidsknapphet för mänskliga möten, sådana möten där kunskaper kan utvinnas och där relationer kan skapas.
- En nationalstatlig styrning, där svenskhet uppvärderas och där de som inte ges uppehållstillstånd får leva utan välfärdsstatligt stöd. I sådana fall träder civilsamhälleliga aktörer in för att utföra ett "människogörande socialt arbete" (se Herz och Lalanders *Rörelser, gränser och liv.*), för att de har svårt att se ett fördjupat mänskligt lidande, för att de ser människors *sörjbarhet* oavsett ursprung.

Etiska värden inom socialt arbete

”Socialarbetare bör agera socialt och politiskt för att säkerställa att människor har jämlik tillgång till resurser, arbete, tjänster och möjligheter som krävs för att säkerställa att människor har jämlik tillgång till resurser, arbete, tjänster och möjligheter som krävs för att möta deras grundläggande mänskliga behov och för att de ska kunna utvecklas fullt ut.” (National Association of Social Workers, Storbritannien)

”Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i arbetslivet.” (SFS 2001: 451 1 kap, paragraf 1.)

Vilka jobbar vi för? Exempel från migrationsområdet

- Det nationalstatligt styrda sociala arbetet drar bort sitt stöd när individer har fått tredje och avgörande avslaget på asylansökan. Men hur stämmer det med det sociala arbetets kärnvärden? Ska man inte arbeta *med* och *för* dem som är mest utsatta, mest i risk och osäkerhet?
- Jag och Torun Elsrud skriver om det i artikeln: Precariousness among young migrants in Europe i tidskriften *Critical and Radical Social Work* (2021) som kommer ur ett project om hopp i asylprocessen där vi följt några som fått tredje och avgörande avslaget (se även boken *Socialt arbete: rörelse, motstånd, förändring*, 2021).
- Vi avslutar kapitlet ovan med citat av forskaren Iain Ferguson: “For a profession committed to social justice, equality and confronting both oppression and inequality, there should be no doubt: we stand with the refugees.” (Ferguson et al, 2018: 110).

Aktörer från civilsamhället tycks jobba mer utifrån det sociala arbetets kärnvärden

- De kliver in och agerar utifrån tankar om allas mänskliga värde och ofta utifrån tankar om social rättvisa.
- ”Några av de unga som kommer hit är inte välkomna någonstans, de är ungdomar som ingen vill ha vid sin sida, ingen vill ha dem hängande, inte i shoppingcenter, de beskrivs som besvärliga. Så det här är den enda platsen där de bekräftas, uppskattas, ses, de kan prata, de behöver inte tänka så mycket, de kan vara sig själva och koppla av.” (kvinna som tillsammans med andra driver en frivilligorganisation i Malmö som riktar sig till unga ”papperslösa”). De *ramar om* dessa människor, från att ses som en hot, en risk, ett störande inslag i stadsbilden, till att ses som fullt mänskliga: *omramande och erkännande*.
- Ett etiskt, humanistiskt och solidariskt socialt arbete, som ser till människors behov oavsett vilka dokument individen kan visa upp vid de inre gränskontrollerna.

Det sociala arbetet skulle kunna vara något annat

Sarah Banks skriver i boken *Ethics and values in social work* att socialarbetare

”har ett ansvar för att informera makthavare och myndigheter om ojämlikheter, brist på resurser och behovet av politisk förändring. Socialarbetare måste vara förberedda för att utmana beslut och åtgärder och se sig själva som något mer än bara anställda som gör sitt jobb” (Banks 2012, s. 122).

Därmed kan socialarbetare ses som kritiska och, i någon mening, politiska aktörer, med ett uppdrag som sträcker sig långt utöver det individualiserade, inte sällan manualbaserade, klientarbete som kommit att dominera det sociala arbetet i vår nutid.

Arbeta i solidaritet med människor, i de miljöer där människor lever sina liv.

Från boken *Socialt arbete: rörelse, motstånd, förändring* (2021, Dahlstedt, Gruber, Herz och Lalander, red), se även *Levande socialt arbete* (2016, Marcus Herz)

